[1]עשר תעשר ואכלת [א]ולא מוכר תבואת זרעך [ב]ולא לוקח אלא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא אלא כנפשך למאי אתא לכדתניא [א][2]כנפשך מה נפשך אם חסמת פטור [ג]אף פועל אם חסמת פטור מתיב מר זוטרא [ג]איזהו [ד]גורנן למעשרות בקישואים ובדלועים משיפקסו ואמר רבי אסי משינטל פיקס שלהן מאי לאו משיפקסו אפי' בשדה לא [ה]משיפקסו בבית אי הכי משיפקסו עד שיפקסו מיבעי ליה אי תנא עד שיפקסו ה"א עד דגמר לפיקוסייהו קמ"ל משיפקסו מכי אתחולי פיקוסייהו מתיב מר זוטרא בריה דרב נחמן גורנו למעשר לחייב עליו משום טבל משתגמר מלאכתן ואיזהו גמר מלאכתן מלאכת הכנסתן מאי לאו הכנסתן אפילו בשדה לא הכנסתן לבית זה הוא גמר מלאכתן ואיבעית אימא כי קאמר רבי ינאי בזיתים וענבים דלאו בני גורן נינהו אבל חטין ושעורין גורן בהדיא כתיב ביה אשכחן אדם במחובר ושור בתלוש אדם בתלוש מנלן קל וחומר משור [ו]ומה שור שאינו אוכל במחובר אוכל בתלוש אדם שאוכל במחובר אינו דין שאוכל בתלוש מה לשור שכן אתה מצווה על חסימתו תאמר באדם שאי אתה מצווה על חסימתו ויהא אדם מצווה על חסימתו מקל וחומר משור ומה שור שאי אתה מצווה להחיותו אתה מצווה על חסימתו אדם שאתה מצווה להחיותו אינו דין שאתה מצווה על חסימתו אמר קרא [2]כנפשך כנפשו של פועל מה נפשו אם חסמתו פטור אף פועל אם חסמתו פטור ואלא אדם בתלוש מנלן אמר קרא [3]קמה קמה ב' פעמים אם אינו ענין לאדם במחובר תנהו ענין לאדם בתלוש ר' אמי אמר אדם בתלוש לא צריך קרא כתיב [2]כי תבא בכרם רעך מי לא עסקינן [ז]ששכרו לכתף ואמר רחמנא ליכול שור במחובר מנ"ל קל וחומר מאדם ומה אדם שאינו אוכל בתלוש אוכל במחובר שור שאוכל בתלוש אינו דין [ח]שאוכל במחובר מה לאדם שכן אתה מצווה להחיותו תאמר בשור שאי אתה מצווה להחיותו ויהא שור מצווה להחיותו מקל וחומר ומה אדם שאי אתה מצווה על חסימתו אתה מצווה להחיותו שור שאתה מצווה על חסימתו אינו דין שאתה מצווה להחיותו אמר קרא [4]וחי אחיך עמך ולא שור ואלא שור במחובר מנלן אמר קרא רעך רעך ב' פעמים אם אינו ענין לאדם במחובר תנהו ענין לשור במחובר רבינא אמר לא אדם בתלוש ולא שור במחובר צריכי קראי דכתי' [5]לא תחסום שור בדישו

מכדי

עשר תעשר ואכלת. תרי קראי דסמיכי להדדי: **אלא כנפשך למאי אתא.** הואיל וגבי לוקח נמי פטור פועל ל"ל קרא: **אם חסמת.** קללת דמים שלא לאכול או בחזקה: **פטור.** מלאו דלא תחסום ד) ולא תילף מינה לחיובא מקל וחומר כדלקמן: **איזהו גורנן של פירות למעשרות.** שיהא קרוי גורן וגמר מלאכה לאסור בהן אכילת עראי: **משיפקסו.** ה)(מפרש במסכת ביצה) משינטל פיקס שלהן והוא פרח הגדל בראשו ודבוק בו ולאחר זמן הוא נופל בתלוש: **עד שיפקסו מיבעי ליה.** הואיל ולאשמועינן אתא דאף בית אינו קובע עד שיפקסו הכי איבעי ליה למיתני והשתא דתניא משיפקסו לאשמועינן אתא דמשיפקסו נתחייבו בכל מקום שהן: ה"ג **גורנו למעשר להתחייב עליו משום טבל משיגמר מלאכתו ואיזו גמר מלאכתו מלאכת הכנסתן: מאי לאו בשדה.** ומאי הכנסתו לבירתו ואסיפתו לכרי ו)לשום כינוס: **לא הכנסתו לבית.** ולשון כניסה הוא: **כי קאמר ר' ינאי.** דבית קובע: **בענבים וזיתים.** העומדין לאכילה ואף הן בכלל תבואה ומעשר שלהן מן התורה וכיון דלאו בני גורן נינהו כניסתן לבית קובעתן שאין להם קביעות אחר: **אבל חטין וכו'.** והדאמר בעלמא (פסחים דף ט.) גבי חבר שמת והניח מגורה מליאה פירות מעיקרא אימור דלא טבול כרבי אושעיא דאמר אדם מערים על תבואתו וכו' לית ליה האי מירולא אלא אפי' בחטין ושעורין נמי אמרה רבי ינאי: **שור בתלוש.** לא תחסום שור בדישו ז): **שאינו אוכל במחובר.** כלומר דלא אשכחן ליה בהדיא: **שאתה מצווה להחיותו.** וחי אחיך עמך: **קמה קמה.** כי תבא בקמת רעך על קמת רעך: **לכתף.** לשאת הענבים ותביריו בוצרין דהוה מלאכתו בתלוש: **אדם שאינו אוכל בתלוש.** כלומר דלא אשכחן קרא בהדיא: **אם אינו ענין לאדם במחובר.** דמחד מינייהו נפקא:

מכדי

מאי לאו משיפקסו בשדה. לא מצי לשנויי מדרבנן הוי כדמוכח בסוף המביא [כדי יין] (ביצה דף לה.) דאפי' מדרבנן לא קבע בגמר מלאכה לחודה דבתר גמר מלאכה בעינן שבת ותגר ומקח לקבוע ואם תאמר אדפריך מיניה לר' ינאי ור' יוחנן תקשה מיניה על המשנה שמצריכה תגר אחר גמר מלאכה בסוף המביא כדי יין (שם) וי"ל דהוה מצי למימר וליטעמיך אי נמי דשמא קישואין ודלועין בני גורן נינהו כמו חטין ושעורים ולכך אין קשה על המשנה דמצרכה תגר דאיכא לאוקמה במידי דלאו בני גורן ולא פריך אלא על ר' ינאי ור' יוחנן דאפילו בחטין ושעורים מצרכי תגר ולבסוף כי משני אי בעית אימא דרבי ינאי לא איירי אלא בזיתים וענבים משני נמי פירכא דהכא: **לא** משיפקסו בבית. אין לפרש משיפקסו בשדה ואחר כך הכניסן לבית דהא לישנא לא משמע הכי ועוד דפריך עד שיפקסו מיבעי ליה פירוש דהוה משמע דאפילו הכניס בבית אינו חייב במעשר עד שיפקסו אלמא ה"פ משיפקסו בתוך הבית ותימה כיון דהכניס לבית קודם גמר תקנה אמאי חייבים מ"ש ממכניס תבואה במוץ שלה דאמר ר' אושעיא (פסחים דף ט.) דפטור מן המעשר ואין לומר דהא דקאמר רבי אושעיא כדי שתהא בהמתו אוכלת ופטורה מן המעשר היינו קודם מירוח דא"כ אין זו הערמה ועוד בפ"ק דפסחים (דף ט. ושם) פריך ואין ספק מוציא מידי ודאי (והתנן) [והתניא] חבר שמת והניח מגורה מליאה פירות אפילו הם בני יומן הרי הם בחזקת מתוקנין ח)(דחזקה על חבר) כו' והא התם דודאי טבל ספק עשרינהו ספק לא עשרינהו וקאתי ספק ומוציא מידי ודאי ומשני התם ספק וספק הוא דאימור עביד כדר' אושעיא ואם היה צריך לעשרינהו אחר מירוח מאי קאמר דאפילו עביד כר' אושעיא השתא שהם ממורחים חייב במעשר ואמאי הוו בחזקת מתוקנין ויש לומר דודאי חטין ושעורין שדרכן למרחן בשדה ולהכניס לבית ממורחים אין מחויבים במעשר אא"כ ראו פני הבית ממורחים אבל קישואין ודלועין רגילות להכניסן בבית עם הפיקוס: **עד** שיפקסו מיבעי ליה. וכן דייק בסוף פרק ארבע מיתות (סנהדרין דף סו:) עד שתהא נערה (א) מיבעי ליה ואם תאמר שלהי ר' ישמעאל בע"ז (דף ע. ושם ד"ה ר"ע) דאמר ר' עקיבא משיקפה עד שיקפה מבעי ליה לאפוקי מתנא קמא דאומר משירד לבור ויש לומר דהתם ליכא למיטעי כי הכא אי נמי התם נקט משיקפה לאפוקי ממ"ד דתניא בתר הכי משישלה ומשישלה אתא לאפוקי תוסס בן ארנעים יוס א"נ איידי דתנא משירד לבור לכך נקט בכולהו כן:

כי קאמר רבי ינאי בזיתים וענבים דלאו בני גורן נינהו. ואע"ג דתירוש ויצהר כתיב (דברים יד) והיינו לאחר שדרכן לעשותם יין ושמן ר' ינאי איירי בשאין דעתו לדרכן אלא לאוכלן כך דחייב לעשר מן התורה בראיית פני הבית אע"ג דבפסוק לא מלינו אלא תירוש ויצהר אבל דגן אין רגילות לאוכלו בשבלים ולכך לא מחייב לעשר אלא עד שתמרח:

ומה שור שאינו אוכל במחובר. במסקנא דריש דשור אוכל במחובר והשתא אכתי לא מסיק אדעתיה ובלאו הכי לא קאי האי ק"ו ט)ואם תאמר אמאי עביד *ק"ו שאינו אמת לפי המסקנא הוה ליה למיעבד ק"ו ומה שור שאי אתה מצווה להחיותו אוכל כו' ויש לומר דניחא ליה לעשות קל וחומר מאכילה בשעת מלאכה שבא ללמוד:

גידולי

עין משפט נר מצוה

כה א מיי' פ"ב מהל' מעשר הלכה א [טור י"ד סי' שלא סעי' פט]:
כו ב מיי' שם הלכה ב [טוש"ע י"ד סי' שלא סעי' פא]:
כז ג מיי' פי"ג מהל' שכירות הל' ג סמג עשין צא טוש"ע ח"מ סי' שלז סעיף א:
כח ד ה מיי' פ"ג מהל' מעשר הל' ח [טוש"ע י"ד סי' שלא סעי' פג]:
כט ו טוש"ע ח"מ סי' שלז סעיף א:
ל ז מיי' פי"ג מהל' שכירות הלכה א סמג לאוין קפד טוש"ע ח"מ סי' שלח סעיף א:

◆

תורה אור השלם

1 עשר תעשר את כל תבואת זרעך היצא השדה שנה שנה: ואכלת לפני יי אלהיך במקום אשר יבחר לשכן שמו שם מעשר דגנך תירשך ויצהרך ובכרת בקרך וצאנך למען תלמד ליראה את יי אלהיך כל הימים: דברים יד כב כג
2 כי תבא בכרם רעך ואכלת ענבים כנפשך שבעך ואל כליך לא תתן: דברים כג כה
3 כי תבא בקמת רעך וקטפת מלילת בידך וחרמש לא תניף על קמת רעך: דברים כג כו
4 אל תקח מאתו נשך ותרבית ויראת מאלהיך וחי אחיך עמך: ויקרא כה לו
5 לא תחסם שור בדישו: דברים כה ד

מסורת הש"ס

א) [לקמן צב.], ב) ביצה יג: מעשרות פ"א [מ"ה], ג) [עי' תוס' זבחים עח: ד"ה כל חלא ותוס' חולין כג: ד"ה ותלא], ד) [דברים כה], ה) [במס' ביצה לא מצאתי מפורש רק בסוגיין דהכא מפורש מפי ר' אסי קג.], ו) [נ"ל לשון יכ"ח כדפרי' עי' רש"ש], ז) [דברים כה], ח) כ"ז נראה מיותר, ט) [ועי' תוס' קדושין טו: סד"ה אמר קרא].

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה עד וכו' עד שתהא נערה אינו חייב אלא על נערה מיבעי ליה:

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ומה וכו' ק"ו שאינו אמת. עיין קידושין דף טו ע"ב תוס' ד"ה א"ק ינאלנה ועיין ברש"י ברכות דף לא ע"א ד"ה שלא טעון:

◆

מוסף רש"י

איזהו גורנן למעשרות. לעיל מינה איירי בפירות וקאמר אימתי גמר מלאכתן ליקבע למעשר (ביצה יג:). משיפקסו. משניטל פיקס שלהן והוא כמין פרח בראשו כמו שיש בתפוחים ונופל מאליו כשמתבשל (שם).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones